

MUZEU
COLECTIA DE ARTA
BISERICIASCA
COLECTIA DE ISTORIE
COLECTIA DE OBIECTE
MONAHIALE
COLECTIA DE ARTA
"ECATERINA SI GRIGORE
IUSEI"

Renașterea ostrouului frumuseții din cetatea Iașilor

În partea de miazăzi a Iașilor, pe o terasă aflată la 8-10 metri deasupra șesului Bahluiului, nu departe de poala Dealului Cetățuii, împodobit de mitra ctitoriei fortificate a Ducăi Vodă, într-o bulucire de blocuri terne, ridicate de regimul comunist în locul caselor cuivicioase ale mahalalei Nicolinei, iradiază solar și lunar un ostrou al frumuseții. Îl vestesc cele patru turle ca niște potcapuri ulădicești, aliniat în rând de paradă, aflate deasupra unui sfânt lăcaș cu alură de templu grecesc antic, biserica Mănăstirii Frumoasa. Până la zidirea Catedralei Mitropolitane din dricul târgului, biserica aceasta și cea a Goliei erau cele mai impunătoare bazilici ale unei așezări ce avea renumele de a fi unul din cele mai mari soboare bisericesti nu doar din cuprinsul românesc, ci din întreaga Ortodoxie. Biserica chinoviei Frumoasa respiră forță, monumentalitate, dar în egală măsură grație, generată de rafinatul joc al volumelor și liniilor și de armonia unui

întreg al sintezelor ornamenticii clasiciste. Casa aceasta a Domnului este nestematul cu multe carate al unui colier cu alte numeroase pietre prețioase. Acestea au căpătat strălucire de tezaur de-a lungul uremii, dar artizanul care i-a conferit primul această configurație a fost Domnul Grigore al II-lea Ghica, care a adăugat bisericii cu hramul Sfinților Voievozi Mihail și Gauriil, refăcută în vremea sa, palate, parcuri și luciuri de ape de o splendoare comparabilă cu cele ale Țarigradului. Voievodul a avut patru domnii (1726-1733, 1735-1739, 1739-1741, 1748-1749). El a restaurat biserica înălțată între 1583 și 1586 de hatmanul Melentie Balica, os de faimoși boieri munteni, Buzeștii, ajunsă într-o stare de degradare. Domnul cu vocație ziditoare a zugrăvit bazilica, i-a adăugat pridvor și a edificat semețul turn-clopotniță de deasupra porții de intrare. A împrejmuit cu înalt (4 m.) și gros zid din piatră ctitoria. Restaurată în stil renascentist, biserica își lua ochii prin înfățișarea sa majestuoasă, ceea ce i-a atras la acea vreme denumirea de Frumoasa, ce a apărut pentru prima oară într-o însemnare grecească de pe o Evanghelie, descoperită la București. Cucerit de pitorescul locului și de măiastra zidire bisericască, el s-a gândit că aici ar fi fost potrivită așezarea unei reședințe domnești de vară. A zidit edificiul demn de o Curte, între care Palatul Domnesc și cel al Domnițelor, și a barat pârâul Nicolina, spre a da naștere unui luciuri de apă pe care se vâslea cu bărci și caiace. Personajele Curții și musafirii de seamă, ce poposeau adesea aici, porneau în plimbări acvatice de la debarcaderul aidoma unui peron de trăsuri, ce marginea Palatul Domnesc înspre întinderea de apă. O grădină botanică, cu covoare florale policrome exuberante și fântâni arteziene, desăvârșea impresia de topos paradisiac, de ostrov al frumuseții. Ministrul turc Resmi Ahmed Efendi, în drum spre raiaua Hotinului, a fost găzduit timp de

două săptămâni la Frumoasa. A fost o ședere care a avut răsunet în memoria acestui de vază demnitar, revelat de notațiile sale elogioase: „...în partea sudică a orașului un palat numit Frumoasa, pe malul unui încântător lac, (...) ne aduse oarecum aminte de splendidele peisaje ale lacului Albastru sau Ghioc-su din Anatolia”.

Toate aceste superbe zidiri au fost distruse de trupele rusești, care au folosit clădirile de la Frumoasa ca biuac în 1739, când ocupaseră lașii și nu se mai dădeau duse. E unul din episoadele nesfârșitei odiseei a pătimirilor de care a avut

parte acest topos sacru cu aura frumuseții. Dar Dumnezeu s-a grijit ca Frumoasa să renască și mai mirabilă după fiecare asemenea stingere. Secolul al XIX-lea este unul al înălțărilor și decăderilor. Două au fost personalitățile care i-au redat în prima jumătate a veacului Frumoasei strălucirea de odinioară, cu adaosuri sporitoare. Una din aceste figuri emblematice a fost un monah, arhimandritul Ioasaif Voinescu, egumenul Mănăstirii Frumosa. A ridicat pe cheltuiala sa, cum consemnează pisania de la intrare, între 1836 și 1839, biserica ce dăinuie până azi,

plăsmuire de uiguroasă alcătuire ziditoare, o catedrală cioplită parcă în piatra munților, o întruchipare a sacralității și sublimului creator în stilul clasicist, cu ecouri de arhitectură bazilicală ruso-ucraineană, curent ce a lăsat urme merituose arhitectonic în epocă. Sălășluiește în zidirea aceasta, cum notează Nicolae Iorga, ceva unic. „Înăuntru priveliștea e însă măreață...” Același ctitor Ioasaif Voinescu a refăcut cu un plus de semeție turnul-clopotniță de la intrare, cuprins în zid, ce-și anunță săgetarea prin cupola meșteșugit bulbată. A doua personalitate care a pus

o binefăcătoare amprentă asupra ansamblului monastic al Frumoasei în prima parte a veacului al XIX-lea a fost Domnitorul Mihail Sturdza. A inițiat construcția Palatului de pe Ziduri, finalizat între 1818 și 1819. El a înfrumusețat cu zugrăvitură și odore biserica mănăstirii. De numele lui se leagă și amplasarea unui mausoleu de veșnică odihnă a neamului său, o operă sculpturală de referință, prima creație a tridimensionalului din Moldova. În acest loc de veci a fost înmormântat logofătul Dimitrie Grigore Sturdza, tatăl Domnului.

Dar după 1860 vremurile de aur ale Frumoasei păreau a apune. Mănăstirea, închinată din vechime Muntelui Sinai, fiind printre cele mai bogate așezăminte monastice românești, cu 16 moșii în Moldova, Bucovina și Basarabia, a fost secularizată în 1863. Biserica a devenit de atunci una de parohie. Clădirile sale, palimpseste istorice, au primit destinații străine menirii lor, cazarmă pentru regimente de cavalerie, închisoare a Corpului IV Armată, spital militar. Neîngrijite, clădirile s-au părăginit de la un an la altul. Regimul comunist n-a făcut decât să pecetluiască ruinarea. Au existat, e drept, strădaniile Bisericii de a păstra ostrovul acesta de frumusețe, dar acestea nu aveau cum îndrepta, din lipsa resurselor și ostilitatea puterii ateiste, răul în toată amploarea sa. În 1952, de pildă, Mitropolitul Sebastian Rusan a binecuvântat renovarea turnului-clopotniță, salvându-l de la prăbușire.

Evoluția ulterioară a evenimentelor ne-a arătat însă că ostrovul frumuseții are multe vieți. În 2002 viața călugărească și-a reînnoțit firul prin reînțemeierea mănăstirii, urmare a deciziei Mitropolitului Daniel. A devenit după mai mult de un veac chinovie de călugărițe. O obște mică, dar urednică, formată din măicuțe de la Mănăstirea Războieni, păstorite de o stareță cu chemare ctitoricească, staurofora Sofia Bordeianu, și-a asu-

mat jertfa întru renașterea Frumoasei. Ostrovul a prins a împrăștia iar razele frumuseții. Dar marea schimbare la față și regăsirea rosturilor originare s-au petrecut grație demersurilor Mitropolitului Teofan, a sprijinului Primăriei Iașilor și a lucrării laborioase a Sectorului de Fonduri Europene al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. S-a pus în operă un program de restaurare complex, finanțat de Uniunea Europeană în cea mai mare parte, dar și cu o contribuție a beneficiarului. Biserica a fost restaurată, consolidată. Acoperișul, de asemenea. La fel zidul de incintă și turnul-clopotniță. Curtea interioară s-a primenit printr-o ingenioasă sistematizare, transformându-se într-o scenă în care se profilează fiecare element constitutiv al ansamblului monastic cu individualitatea sa pregnantă. Cu aceste dimensiuni și armonii de operă simfonică Frumoasa etalează o anvergură de laură. Biserica, cu volumetria trupeșă de elansat țanc de munte, e coroana regală a ostrovului frumuseții. Degajă eleganță prin zveltele coloane, marca marilor monumente arhitectonice ale clasicismului. Palatul de pe Ziduri e aureolat cu distincție princiară, iar din ruinele ce aminteau de Palatul Domnițelor au renăscut, reîntrupând din piatră silueta cea de poveste, cu nimb de atmosferă din depărtate veacuri. Cele două palate se pregătesc să primească vizitatori, oferindu-le spre desfătare spirituală valori de patrimoniu muzeistic. Ostrovul frumuseții strălucește din nou în corola marilor ziduri ale cetății Iașilor.

În duminica de 15 mai 2022, Ansamblul monastic Frumoasa, renăscut printr-o trudă ce merită din plin reverența noastră, primea Cununa Sfințirii. Frumoasa, cu ale sale de preț podoabe, cele pentru suflet și minte, e din nou locul unde poți păși pe un tărâm al sacralității spre a te împărtăși din potirul harului și frumosului nepereche.

Grigore Ilisei

Ziarul Lumina, mai, 2022